

Dr Agnieszka Łachowska
nauczycielka historii,
wiedzy o społeczeństwie,
historii i teraźniejszości

Głogów, 23.12.2023

**Zespół Szkół Technicznych
i Ogólnokształcących w Głogowie**
ul. Perseusza 5
67-200 Głogów

Szanowna Pani
dr Lidia Głuchowska
Instytut Sztuk Wizualnych
Uniwersytetu Zielonogórskiego

Szanowna Pani Doktor,

bardzo dziękuję za zaproszenie na **MIĘDZYNARODOWE SYMPOZJUM BADAWCZE „Hommage à Jan Buck – lubuskie i dolnośląskie konteksty: geografia, historia i sztuka”**, organizowane dnia 02.02.2024 r., w Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze. Z zainteresowaniem przeczytałam program, który koreluje z treściami podstawy programowej przedmiotów humanistycznych nauczanych w szkole średniej, takich jak: historia, historia i teraźniejszość, wiedza o społeczeństwie, język polski oraz z moimi badaniami naukowymi. Jest to wspaniałe przedsięwzięcie edukacyjne przeznaczone dla uczniów szkół średnich oraz studentów, ukazujące rolę dziedzictwa kulturowego regionów historycznych – Górnych i Dolnych Łużyc, leżących od 1945 roku w Polsce, w granicach województwa lubuskiego i dolnośląskiego, których losy historyczne są zawiłe i wymagające ciągłej analizy. Rozbudzanie zainteresowania własną przeszłością oraz historią lokalną i regionalną, ugruntowuje potrzebę poznawania minionych dziejów dla rozumienia współczesnych mechanizmów społecznych i kulturowych. Pozwolę sobie zatem przesłać abstrakt mojego wystąpienia na sympozjum badawcze, jako propozycję współpracy oraz swój biogram. Warto rozpropagować tematykę sympozjum szerszemu gronu odbiorców, a szczególnie nauczycielom, uczniom oraz studentom. Kontakty między Polakami, a Serbołużyczanami są od wieków do dziś żywe i przyjazne. Pragnę dodać, iż posiadam oryginalne artefakty, które mogą zostać zaprezentowane podczas obrad.

Z poważaniem

dr Agnieszka Łachowska

MIĘDZYKRAJOWE SYMPOZJUM BADAWCZE

„Homage à Jan Buck – lubuskie i dolnośląskie konteksty: geografia, historia i sztuka”,
2.02.2024 r., Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze, al. Niepodległości 15

dr Agnieszka Łachowska

Abstrakt wystąpienia

Pragmatyzm mikrostruktur społecznych Serbołużyczan – troska o tożsamość, kulturę materialną i stroje ludowe. Analiza w oparciu o tradycyjne wzornictwo we wschodniej części Dolnych Łużyc

Tematyka wystąpienia poświęcona jest kluczowej roli mikrostruktur społecznych, a więc rodzin zachodniosłowiańskich Serbołużyczan, ich pragmatyce i przedsiębiorczości w kontekście kultury materialnej, tradycyjnego tkactwa, wzornictwa oraz strojów ludowych. To rodziny i małe ludzkie grupy były miejscem tworzenia więzi oraz silnego kapitału społecznego, który wpłynął na zachowanie tożsamości oraz przyczynił się do przetrwania i dystrybuowania kapitału kulturowego, symbolicznego oraz ekonomicznego. Ważnym jego podłożem była enkulturacja, bowiem wówczas tworzyły się procesy sprawiające, iż kultura stawała się częścią osobowości jednostki. Czynniki te pogłębiły poczucie dumy z przynależności do tej grupy etnicznej w celu realizacji własnych interesów narodowych. Należy stwierdzić, iż kapitał wyzwał zdolność do współdziałania i sprzyjał trwałości tradycji.

Badaniem objęto obszar pogranicza – czyli głównie trzy przedwojenne jednostki administracyjne utworzone po 1815 roku, a więc Powiat Krosno Odrzańskie z Lubuskiem (dłuż. Żemr, niem. Sommerfeld) i Bobrowicami (dłuż. Bobrjowa Gora, niem. Bobersberg), Powiat Gubin oraz Powiat Żary z Brodami (dłuż. Brody, niem. Pforten) i Forstem, przynależące historycznie do Dolnych Łużyc. Istniały tutaj od wieków większe miasta, takie jak Gubin (dłuż. Gubin, niem. Guben), Żary (dłuż. Żarow, niem. Sorau), Jasień (dłuż. Gaśyn, niem. Gassen), Lubsko (dłuż. Żemr, niem. Sommerfeld), Krosno Odrzańskie (dłuż. Krosno, niem. Crossen an Oder). Dokładniejszą orientację ułatwia również określenie „wschodnia część Dolnych Łużyc” lub „polskie Dolne Łużyce”. Obecnie jest to południowa część województwa lubuskiego. Obszar ten pozostał bardziej ludyczny i rustykalny, co potwierdziły badania terenowe i odnalezione rodzime zabytki odzieżowe. Datę końcową umownie wyznacza 1945 rok.

Poprzez powtarzanie tych samych czynności rolniczych i krawieckich, ukształtowały się dobroczynne cechy charakteru kobiet, jak cierpliwość, pracowitość, wytrwałość, które zapewniały grupie przetrwanie. Można im również było przypisać praktyczność w działaniach, oszczędność, a zarazem gospodarność, co wpłynęło również na zachowanie odzieży i strojów ludowych. Wszystkie powyższe cechy sprawiają, że kultura ludowa była regularna ze względu na swą powtarzalność oraz była zbiorem zjawisk wyuczonych, które akceptowała cała społeczność. Wydaje się również, że badana społeczność zachowała swoistą hermetyczność, dzięki wielowiekowej zasiedloności rodzin chłopskich. W wykazach gospodarzy z XVIII wieku oraz w zestawieniach przedwojennych mieszkańców z 2003 roku pojawiają się tożsame nazwiska rodowe. Jednak z drugiej strony można zaobserwować, iż proces dyfuzji, czyli rozchodzenia się i przenoszenia elementów kultury, a więc wzorów, wątków, tematów, nie był obcy serbołużyckim rodzinom chłopskim. Przebadana społeczność charakteryzowała się cechami zbiorczymi w postaci wspólnych kompleksowych umiejętności i wiedzy praktycznej, co przełożyło się bezpośrednio na zachowanie etnosu. Dawni mieszkańcy to przede wszystkim generacja rozumiejąca od wielu pokoleń symbolikę rodzimego krajobrazu kulturowego, charakteryzująca się swoją tożsamością regionalną, stanowiącą ciągle jeszcze na wielu płaszczyznach badawczych rodzaj utraconego „niewidzialnego bagażu”. Odzież przetrwała ze względu na nieprzerwane funkcjonowanie we własnym pierwotnym środowisku regionalnym, ale również ze względu na system wartości religijnych i sakralizacji społeczeństwa od XVIII wieku w duchu pietyzmu. Idea solidnego chrześcijańskiego domostwa była przenoszona na rzeczy osobiste. Udział w chrztach, ślubach, pogrzebach, nabożeństwach, mszach

niedzielnym oraz świątach kościelnych wymagał odpowiedniej oprawy w postaci paradnego stroju. Zatem ten materialny dobytek łączył się z minioną rzeczywistością w sposób kontagialny, czyli magiczny, będąc jednocześnie indeksem estetycznym i wartościowym. Dlatego też zarówno odzież świąteczna, jak i wszelkie cenne dodatki były kompletowane w ciągu długich lat, starannie z dużym nakładem wysiłku, bowiem były bardzo kosztowne i wielofunkcyjne. Z tej przyczyny rodzice przekazywali te drogocenne materialne rzeczy swoim dzieciom z pokolenia na pokolenie. Szczególnie starsze kobiety oraz kobiety w średnim wieku nosiły odziedziczone po matkach elementy odzieży do momentu powojennego wyjazdu ze stron rodzinnych. Strój ludowy był ponadto wykładnikiem stanu posiadania, podkreślał wagę uroczystości, noszono go na targ, do kościoła oraz do miasta. Często lepsza odzież robocza pełniła również funkcję uroczystą, wyjściową.

Rodzima odzież i stroje ludowe stanowiły ważny i trwały element kultury duchowej i materialnej, wartościując człowieka i sytuując go w określonej grupie społecznej. Spowodowało to, że kapitał społeczny trwał do 1945 roku, a nawet trwa do dziś i świadczy o pragmatycznym podejściu do życia Serbołużyczan.

Podczas wystąpienia zostaną zaprezentowane oryginalne części strojów dolnołużyckich oraz wyniki przeprowadzonych badań terenowych w Niemczech i Polsce:

– opis stroju ludowego Emmy Janke z domu Wishöth (ur. 13.06. 1892 Górzyn [dłuż Gora, niem. Göhren], zm. 15.03.1969 Crinitz/Dolne Łużyce) ze wsi Górzyn we wschodniej części Dolnych Łużyc, zdeponowanego w *Die Stiftung Brandenburg – Haus Brandenburg – Museum, Bibliothek, Archiv* w Fürstenwalde,

– opis stroju ludowego Anny Kaebe z domu Schenk (ur. 05.02.1899 Górzyn, zm. 26.04.1983 Erkelenz/Nadrenia) ze wsi Górzyn we wschodniej części Dolnych Łużyc, zdeponowanego w *Sommerfelder Heimatstube* we Vlotho nad Wezerą,

– prezentacja rodzinnego zbioru przedwojennej odzieży Edelgardy Berghof (ur. 26.09.1936 Górzyn) z Vetschau/Spreewald. Osobiste elementy stroju ludowego jej ciotki Anny Plettig z domu Laste (ur. 02.01.1899 Górzyn, zm. 02.03.1991 Cottbus) oraz odzieży roboczej,

– opis zespołu odzieżowego złożonego z deponycie przed 1945 rokiem, wydobytego w 2015 roku przez D. Zająca oraz D. Oleszka, we wsi Barłogi (dłuż. Barłog, niem. Berloge), położonej 15 km od Krosna Odrzańskiego.

dr Agnieszka Łachowska – Biogram

Z wykształcenia doktor nauk humanistycznych w zakresie historii, nauczycielka historii, wiedzy o społeczeństwie, języka polskiego, tyflopedagog i oligofrenopedagog w Zespole Szkół Technicznych i Ogólnokształcących w Głogowie. Od wielu lat jestem związana z sorabistyką, która dotyczy historii mojej „małej Ojczyzny” oraz miejsca moich korzeni rodowych.

Urodziłam się w 1977 roku w Lubsku. Jest to region historycznych Dolnych Łużyc, które od 1945 roku funkcjonują w granicach państwa polskiego. Ponieważ w Polsce nie ma możliwości studiowania sorabistyki, po maturze wybrałam studia historyczne na Uniwersytecie Zielonogórskim. Swoją pracę magisterską, którą pisałam pod kierunkiem sorabisty z zamiłowania profesora Tomasza Jaworskiego – poświęciłam Łużycom. Świadomie wybrałam takie właśnie seminarium magisterskie. Chciałam zrozumieć funkcjonowanie społeczności wiejskich żyjących w postłużyckich parafiach, co umożliwiły zachowane księgi metrykalne przechowywane w Państwowym Archiwum w Zielonej Górze. To cud, że się zachowały do dziś i mogłam z nich skorzystać. Pracę magisterską zatytułowałam **„Ludność wiejskiej, serbołużyckiej parafii św. Mikołaja w Lubsku w świetle księgi metrykalnej z lat 1657–1814”**. Zawarto tam zapisy ślubów i zgonów parafian. Udowodniłam bezsprzecznie, że przedmieścia miasta Lubsko – Dąbrowa i Hinkowo oraz inne okoliczne parafie były zamieszkałe przez Słowian, a więc Serbołużyczan. W księdze metrykalnej wiele razy pojawił się zapis **„in der wendischen Kirche”**, co poświadczało tezę, iż kościół św. Mikołaja był przeznaczony dla łużyckich Serbów. Wyniki moich badań naukowych opublikowano w 2007 roku w czasopiśmie „Lětopis”, artykuł wydał Instytut Serbski w Budiszynie. Zatem to, że coś było, nie znaczy, że minęło. Przez cały okres studiów należałam do prężnie działającego wówczas w Zielonej Górze Towarzystwa Studiów Łużyckich, w którym zgłębiałam wiedzę na temat Łużyc, biorąc udział w licznych konferencjach. Towarzystwo niestety parę lat temu zawiesiło swoją działalność. To wydarzenie nie zatrzymało jednak mojej pasji naukowej i badawczej.

Pojawiły się kolejne pytania naukowe – „jak żyli i wyglądali dawni mieszkańcy wsi i miast Dolnych Łużyc do 1945 roku? Nie wiem dlaczego, ale los zadbał o to, abym udzieliła historyzującej odpowiedzi, choć tego nie planowałam. W 2013 roku pan profesor Tomasz Jaworski zaproponował nam – mi i mężowi studia doktoranckie. Obydwoje cenimy naukę i wiedzę, dlatego też po krótkim namyśle postanowiliśmy skorzystać z tej przygody naukowej. Ja podjęłam się opracowania tematu, który bardzo mnie interesował, choć był trudny do opisanego ze względu na brak źródeł i artefaktów: **„Odzież wiejska jako element kapitału społecznego i kulturowego w XIX–XX wieku na przykładzie Wschodnich Łużyc”**. Dodatkowym wyzwaniem było to, że na obszarze tym ciągłość kulturowa przerwana została po II wojnie światowej. Do dziś badana przez tematyczną nie zainteresowały się żadne polskie ośrodki naukowe, muzea, ani też inne instytucje w tym Polskie Towarzystwo Ludoznawcze we Wrocławiu czy Towarzystwo Studiów Łużyckich w Zielonej Górze. Jednak to wieloletnie dyskursy naukowe, konferencje, spotkania szczególnie z prezesem TSŁ profesorem Tomaszem Jaworskim, ostatecznie wykrystalizowały moją palącą potrzebę zgłębienia tej problematyki. Braki źródłowe należało uzupełnić własnymi badaniami terenowymi przeprowadzonymi po raz pierwszy w Niemczech. Działania te pozwoliły na rozmowy i wywiady z przedwojennymi, autochtonicznymi mieszkańcami Wschodnich Łużyc, ponadto umożliwiły pozyskanie niepublikowanych dotąd archiwalnych fotografii, znajdujących się w albumach rodzinnych oraz oryginalnych elementów odzieży, w tym strojów ludowych z początku XX wieku. Wiele szczegółów ustalono również w trakcie korespondencji listowej i e-mailowej. Te źródła mają ogromną wartość naukową. Stworzyłam listę informatorów urodzonych na terenie Dolnych Łużyc przed II wojną światową, którzy zgodzili się udzielić wywiadów i dzięki którym ustalono wiele kluczowych informacji. Niezmiernie pomocny w celu zgłębienia wszelkich tajników tematu, okazał się udział w corocznych spotkaniach wysiedlonej ludności tak zwanych „Heimattreffen”, na przykład w Sakro (dłuż. Zakrjow) koło Forst, gdzie udało się pozyskać wiele cennych wskazówek do dalszych badań. Kilka uczestniczek potwierdziło, iż do dziś posiadają elementy tradycyjnej odzieży, w tym chusty nagłowne. Nie wyraziły jednak woli upublicznienia wiedzy na ten temat.

Ogromnie ważnym źródłem w pozyskiwaniu informacji na temat kapitału społecznego, odzieży i poszczególnych elementów strojów Serbołużyczan, była współpraca z p. Marią Elikowską-Winkler, która dyrektorowała do 2016 roku w Szkole Dolnołużyckiego Języka i Kultury (dłuż. Šula za dolnoserbsku rěc a kulturu, niem. Schule für Niedersorbische Sprache und Kultur) w Chociebużu. Na niwie troski o zachowanie dziedzictwa kulturowego, zaproponowała organizację międzynarodowych konferencji oraz udział w projektach poświęconych zagadnieniom historycznym i etnograficznym dotyczącym Łużyc. Dzięki jej ogromnemu wsparciu i serdeczności mogłam przeprowadzić badania terenowe i porównawcze. W ten sposób ukończyłam studia doktoranckie w 2018 roku oraz uzyskałam tytuł *doktora nauk humanistycznych z wyróżnieniem* w zakresie historii.

Wydaje mi się, iż udało mi się spełnić postulat francuskiego antropologa Claudea Lévi-Straussa (1908–2009), który podkreślał, że „nie chodzi wyłącznie o gromadzenie przedmiotów, lecz przede wszystkim o zrozumienie ludzi”. Obrazy przeszłości są projekcją teraźniejszości. Żeby elementy tradycji zaistniały w świadomości zbiorowej, muszą być przypominane, powtarzane i co niezwykle ważne – aktualizowane. Przygotowuję się do wydania pracy doktorskiej we współpracy z Muzeum Pogranicza Śląsko-Łużyckiego w Żarach. Będzie to pierwsza praca monograficzna ukazująca portret społeczny Serbołużyczan na terenie Dolnych Łużyc w Polsce. Napisałam wiele artykułów naukowych poświęconych Łużycom. Nadal poszerzam wiedzę sorabistyczną i historyczną, poprzez udział w różnych projektach, edukując młodsze pokolenie.

MIĘDZYNARODOWE SYMPOZJUM BADAWCZE „Hommage à Jan Buck – lubuskie i dolnośląskie konteksty: geografia, historia i sztuka”

| 2.02.2024 r., Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze, al. Niepodległości 15, 65-048 Zielona Góra

Odniesienia do treści podstawy programowej kształcenia ogólnego w szkole ponadpodstawowej/średniej z przedmiotów historia, język polski, wiedza o społeczeństwie oraz historia i teraźniejszość

Historia w korelacji z językiem polskim

Nauka historii poszerza horyzonty i uczy rozumieć otaczający świat. Jest podróżą przez dzieje innych ludzi i narodów oraz mniejszości etnicznych. Kształtowanie szacunku dla dziedzictwa narodowego oraz regionalnego, w tym wyrabianie poczucia troski o pamiątki i zabytki historyczne, kultura, kwestie społeczne stanowią treść istotnej części zapisów w podstawie programowej nauczania historii. Rozbudzanie zainteresowania własną przeszłością oraz historią lokalną i regionalną – ugruntowuje potrzebę poznawania minionych dziejów dla rozumienia współczesnych mechanizmów społecznych i kulturowych. Dzięki temu uczeń dostrzeże różne perspektywy badawcze, związane na przykład z dziedzictwem kulturowym Górnych i Dolnych Łużyc. Te regiony historyczne są dziś częścią zachodniej Polski i leżą w granicach województwa lubuskiego oraz dolnośląskiego, w ramach Ziem Odzyskanych (Zachodnich) po 1945 roku. Polscy badacze nadali temu obszarowi nazwę Wschodnie Łużyce. Ważne jest więc, aby propagować i upowszechniać wiedzę na temat sorabistyki i Serbołużyczan, tkwiących od wieków w specyficznej sytuacji geopolitycznej, związanej z „dryfowaniem w germańskim morzu”. Tematy zwarte w podręcznikach do historii dla 4-letniego liceum i 5-letniego technikum odnoszą się do powyższych założeń. Przykłady: temat *Państwo Mieszka I i Bolesława Chrobrego*, jest związany z wojnami Bolesława Chrobrego oraz zajęciem przez niego należących do Cesarstwa Miłska, Łużyc i Miśni w 1002 r. Stało się to początkiem długotrwałych wojen polsko-niemieckich prowadzonych w latach 1003–1018, które zakończył pokój w Budziszynie (górnoluż. *Budyšin*, dłuż. *Budyšin* – stolica Górnych Łużyc) na mocy, którego Bolesław Chrobry utrzymał we władaniu polskim Miłsko i Łużyce, jako niezależny władca. Należy podkreślić, iż mieszkańcami Łużyc od wieków byli Serbołużyczanie – Słowianie zachodni, posługujący się swojsko brzmiącym dla Polaków językiem dolnołużyckim oraz górnołużyckim. Oba są żywe do dziś i funkcjonują w Niemczech tuż przy naszej zachodniej granicy, gdzie stosowane są dwujęzyczne nazwy miejscowości oraz istnieją szkoły i instytucje łużyckie. Fakty historyczne ściśle korelują z tematem poruszonym na lekcjach języka polskiego *Pochodzenie języka polskiego*, w ramach którego przedstawiany jest podział języka prasłowiańskiego na języki zachodniosłowiańskie, a więc polski, czeski, słowacki, górnołużycki i dolnołużycki. Koniecznie należy tutaj przywołać również epokę romantyzmu, w czasie której Słowiańszczyzna była obszarem kontaktów zarówno ze słowiańskim „innym”, jak i pobratymczymi kulturami. Otwierało to wrota do nowego współistnienia i braterstwa Słowian, będąc próbą integracji i porozumienia często ponad głosami zaborców oraz akcentowania podmiotowości Słowian wobec Zachodu. W procesie nauczania chodzi również o przyswojenie sobie przez uczniów prawdy, że jest to dziedzictwo dane i zadane, którego zachowanie i rozwój wymagały w ciągu minionych wieków mądrości i męstwa, wznawianej pracy, a niekiedy najwyższych ofiar. W tym kontekście należy w toku nauczania przedmiotu zachęcać uczniów do prowadzenia debat oraz pracy nad projektami grupowymi. Zaleca się organizowanie wycieczek edukacyjnych, np. do instytucji, organizacji i stowarzyszeń oraz udział w projektach edukacyjnych, takich jakim jest np. projekt badawczo-

wystawienniczy „Hommage à Jan Buck”. Podczas zielonogórskiego sympozjum organizowanego w ramach jego IV edycji prezentowane będą liczne historyczne i współczesne mapy zachodniej Słowiańszczyzny, pozwalające zrozumieć zmieniającą się geopolityczną strukturę Polski i jej sąsiadów. Na planszach prezentowanych w ramach referatów historyków i historyków sztuki pojawią się obok opisów w języku polskim także podpisy górno- i dolnołużyckie, co pozwoli nauczycielom i uczniom dostrzec ich podobieństwo do rodzimej mowy. Wielojęzyczny charakter będą miały również podpisy pod pracami na podwójnej wystawie wieńczącej sympozjum, co również pozwoli zwiedzającym uświadomić sobie, iż języki naszych zachodniosłowiańskich sąsiadów żyjących od stuleci pod administracją Niemiec są główną podstawą ich utrzymywanej i pielęgnowanej z uporem tożsamości.

Wiedza o społeczeństwie

Zakres postaw, których kształtowanie zakłada się w podstawie programowej wiedzy o społeczeństwie, dotyczy wielu zachowań prospołnotowych i obywatelskich. Jest to szacunek dla godności innych ludzi, dziedzictwa cywilizacyjno-kulturowego, w tym dla odmienności innych kultur, religii oraz systemów wartości. Ponadto ważne jest pogłębianie więzi emocjonalnej ze środowiskiem lokalnym, narodem oraz poszukiwanie prawdy, odwołującej się do aktualnej wiedzy naukowej. Kształtowanie powyższych postaw może stanowić podbudowę dla prospołecznych zachowań, przeciwstawiania się patologiom społecznym, w tym przejawom braku tolerancji i uprzedzeniom. Kształcenie to ma także prowadzić do ugruntowania postaw szacunku dla dziedzictwa narodowego i ogólnoswiatowego oraz ciekawości poznawczej, otwartości i tolerancji. Ma ono również sprzyjać aktywności w różnych obszarach życia oraz gotowości do uczestnictwa w kulturze i życiu regionalnym, poprzez udział w różnych projektach edukacyjnych, takich jak np. *Hommage à Jan Buck*. Pozwala to na rozwijanie narzędzi myślowych umożliwiających uczniom obcowanie z kulturą oraz jej zrozumienie. W podstawie programowej zwraca się uwagę na szczególnie prawa mniejszości narodowych i etnicznych oraz grup posługujących się językami właściwymi dla określonych regionów oraz pozyskiwanie informacji na temat praw mniejszości w różnych państwach, co dotyczy również Serbołużyczan. Służyć ma to wyjaśnianiu prawidłowości życia społeczno-kulturowego oraz procesów społecznych, w tym etnicznych, we współczesnym świecie. Istotne jest akcentowanie potrzeby zachowania różnorodności kulturowej, znajomości i obecności tradycyjnej obrzędowości dorocznej w kulturze ludowej i współczesnej oraz umiejętność charakteryzowania życia wiejskiej tradycyjnej społeczności. Uczniowie powinni wymieniać najważniejsze postaci z kręgu mniejszości narodowych, etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym. Wiedza o społeczeństwie to przedmiot interdyscyplinarny korzystający z dorobku historii, filozofii (antropologii filozoficznej, etyki), nauk społecznych (socjologii, nauk o polityce, nauk prawnych, nauk o polityce publicznej oraz elementów nauk: o administracji, o mediach, o poznaniu i komunikacji społecznej oraz psychologii) oraz nauk humanistycznych (etnologii i kulturoznawstwa). Odniesienia do nich będą obecne w referatach z różnych dziedzin prezentowanych na sympozjum „Hommage à Jan Buck” z konkretnymi przykładami z zakresu tematów zawartych w podręcznikach do wiedzy o społeczeństwie dla klas 4-letniego liceum i 5-letniego technikum. Korelować one będą z takimi zagadnieniami jak np.: *Polityka regionalna, Polityka kulturalna – kultura i dziedzictwo kulturowe, Euroregiony, Polityka regionalna Unii Europejskiej, Polityka narodowościowa, Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce, Migracje na ziemiach polskich (na Ziemi Odzyskane z Kresów Wschodnich)*.

Historia i teraźniejszość

Podstawa programowa przedmiotu historia i teraźniejszość koncentruje się na dziejach współczesnych i stosunkowo niedawnych. Uczeń poznaje i ma potrafić analizować m.in. powojenną odbudowę kraju, zagospodarowanie i integrację Ziemi Zachodnich i Północnych, co koreluje z tematyką łużycką. Jej znajomość wpisuje się w potrzebę wpajania umiejętności charakteryzowania zmian zachodzących w okresie powojennym w strukturze społeczeństwa polskiego i składzie narodowościowym państwa. Uczeń ma zyskać zdolność wyróżniania wspólnot i grup tworzących się na podstawie podobieństwa pochodzenia, kultury, sposobu życia, interesów i sytuacji ekonomicznej, w tym zarówno narodów, jak i innych formacji społecznych składających się na podstawowe społeczności ludzkie (np. klas i warstw społecznych, grupy zawodowych, wyznaniowych, narodowościowych). W tym kontekście warto zwrócić uwagę m.in. na fakt, iż tak jak dla Polaków w okresie zaborów, tak i dla Serbołużyczan przez całe stulecia, gdy opierali się presji germanizacji to język, kultura i silna religijność były orężem służącym zachowaniu własnej integralności. Zagadnienia te będą podejmowane w ramach sympozjum „Hommage à Jan Buck”, podczas którego nauczyciele i uczniowie będą mogli również dostrzec analogie w postawie Polaków i Serbołużyczan, którzy w czasach komunizmu opierali się kolektywizacji i sekularyzacji, dbając o siłę więzi rodzinnych i ugrupowań lokalnych oraz narodowych. Nauczyciele i uczniowie będą mogli zapoznać się m.in. z konkretnym przykładem wieloletniej regionalnej, transgranicznej inicjatywy badawczej – działalności Towarzystwa Studiów Łużyckich, będącej z jednej strony wyrazem solidarności ze słowiańską mniejszością narodową w Niemczech, z drugiej zaś wyrazem troski o wspólne dziedzictwo kulturowe. Do powyższych założeń programowych oraz ich adekwatnej egzemplifikacji odnoszą się poszczególne rozdziały podręczników do przedmiotu historia i teraźniejszość dla klas 1–2 liceum i technikum. Przykłady: *Świat i Polska w latach 1945–1956*, *Świat i Polska w latach 1991–2001*.

Opracowanie dr Agnieszka Łachowska